

Numer i temat lekcji*	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 1. Azja – kontynent kontrastów					
1. Azja – kontynent geograficznych kontrastów (1.1)	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie umowną granicę między Europą a Azją; odczytuje z mapy współrzędne geograficzne punktów Azji; wymienia trzy rekordy geograficzne Azji; wyjaśnia pojęcie: <i>Pacyficzny Pierścień Ognia</i>; wymienia typy klimatów występujących w Azji. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje położenie geograficzne Azji; oblicza rozciągłość południkową Azji; podaje główne cechy ukształtowania powierzchni Azji; podaje przykłady geograficznych kontrastów Azji w odniesieniu do: ukształtowania terenu, klimatu, wód powierzchniowych; <ul style="list-style-type: none"> wymienia i wskazuje na mapie obszary aktywne i nieaktywne sejsmicznie; wymienia czynniki decydujące o zróżnicowaniu klimatycznym Azji. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje konsekwencje dużej rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Azji; charakteryzuje klimat Azji; wyjaśnia pojęcie: <i>obszar bezodpływowy</i>, wskazuje przykłady na mapie; opisuje zjawiska zachodzące na granicy płyt tektonicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia na podstawie map ogólnogeograficznych tematycznych, że Azja jest obszarem wielkich kontrastów geograficznych; wyjaśnia, jak powstaje tsunami; opisuje kontrasty roślinne; opisuje związki między przebiegiem granic płyt litosfery a występowaniem rowów tektonicznych, wulkanów, trzęsień ziemi i tsunami. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje Azję jako kontynent kontrastów gospodarczych; zaznacza na mapie konturowej wskazane obiekty geograficzne (elementy ukształtowania poziomego, ukształtowania powierzchni, wody powierzchniowe).
2. Wpływ klimatu monsunowego na rytm upraw i kulturę ryżu w Azji (1.2)	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>cyrkulacja powietrza</i>, <i>monsun</i>; podaje, w jakim rytmie zmienia się kierunek monsunów; wymienia cechy klimatu monsunowego; wskazuje na mapie miejsca występowania klimatu monsunowego; charakteryzuje ryż jako podstawę wyżywienia mieszkańców Azji Południowej i Południowo-Wschodniej. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnice w wilgotności powietrza podczas monsunu letniego i zimowego; podaje przykłady zastosowania ryżu w życiu codziennym mieszkańców Azji Południowej i Południowo-Wschodniej; określa warunki uprawy ryżu; wyjaśnia, na czym polega terasowanie stoków. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia mechanizm powstawania monsunu letniego i zimowego; określa, czym jest kultura rolna, w szczególności: kultura ryżu; podaje nazwy kilku państw, w których jest uprawiany ryż; wskazuje na mapie obszary uprawy ryżu; wymienia odmiany ryżu ze względu na sposób uprawy (ryż mokry, ryż suchy). 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zależność między występowaniem klimatu monsunowego a terenami uprawy ryżu w Azji; charakteryzuje aspekty kultury związanej z uprawą ryżu (kultura rolna, społeczna, kulinarna); wymienia głównych producentów i eksporterów ryżu na świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie monsunu letniego dla rolnictwa i mieszkańców Azji Południowej i Południowo-Wschodniej; oblicza wartość plonów zbiorów rolnych.

<p>3. Japonia – gospodarka natle warunków przyrodniczychi społeczno-kulturowych (1.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa położenie geograficzne Japonii; – podaje nazwy czterech największych wysp Japonii; – wymienia zagrożenia przyrodnicze Japonii; – wskazuje przyczyny sukcesu gospodarczego Japonii; – podaje przykłady produktów wytwarzanychw Japonii. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje warunki przyrodnicze Japonii (ukształtowanie powierzchni, klimat); – podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu warunków naturalnych na rozwój gospodarczyJaponii; – wymienia cechy kultury Japonii. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego w Japonii występują wulkany, trzęsienia ziemi i tsunami; – wymienia czynniki kształtujące klimat Japonii; – wymienia cechy gospodarki Japonii; – wymienia sposoby zapobiegania skutkom tajfunów, trzęsień ziemi i tsunami. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje konsekwencje położenia geograficznego Japonii; – wyjaśnia, dlaczego Japonia jest obecnie jedną z najpotężniejszych i najnowocześniejszych gospodarek świata; – omawia założenia systemów religijno-filozoficznych występujących w Japonii. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje warunki historycznei kulturowe oraz określa ich wpływ na rozwój gospodarczy kraju.
<p>4. Chiny – problemy demograficzne i znaczenie krajuw gospodarce światowej (1.4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa położenie geograficzne Chin; – podaje liczbę ludnościw Chinach; – wyjaśnia założenia polityki jednego dziecka; – wskazuje na mapie obszary o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia w Chinach; – podaje przykłady produktów wytwarzanychw Chinach. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje wykresy demograficzne; – wymienia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia ludnościw Chinach; – podaje cechy gospodarkiChin. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia wybrane wydarzenia historyczne, które wpłynęły na gospodarkę i demografięChin; – opisuje rozwój gospodarki Chin po II wojnie światowej; – wyjaśnia wpływ polityki jednego dziecka na zmiany współczynnika urodzeń w Chinach; – przedstawia kierunki rozwoju gospodarki Chin. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ polityki jednego dziecka na strukturę płci i wieku ludności Chin; – analizuje zmiany wielkości zatrudnienia w chińskich sektorach gospodarki na przestrzeni lat; – przedstawia kierunki rozwoju gospodarki Chin. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ decyzji politycznych na demografię gospodarkę Chin; – na podstawie dostępnych źródeł (mapy, wykresy klimatyczne) charakteryzujeśrodowisko przyrodnicze Chin; – ocenia znaczenie Chin w gospodarce światowej.
<p>5. Indie – kraj wielkich możliwości kontrastów społecznych (1.5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa położenie geograficzne Indii; – wymienia główne cechy środowiska przyrodniczegoIndii; – podaje liczbę ludności Indii; – wyjaśnia pojęcie: <i>kasta</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ukształtowanie powierzchniIndii; – podaje cechy klimatu zwrotnikowego wilgotnego (monsunowego); – wymienia wybrane kontrasty społecznew Indiach; – podaje przykłady pro- blemów demograficznychi społecznych Indii. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia wpływ procesów geologicznych naukształtowanie powierzchniIndii; – opisuje wpływ klimatu na rolnictwo w Indiach; – wyjaśnia, na czym polega system kastowy społeczeństwa w Indiach. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia najważniejsze wydarzenia z historii Indii; – porównuje zmiany demograficzne Indii na przestrzeni lat; – wymienia podstawowe założenia hinduizmu. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia Indie jako kraj kontrastów społecznych i wielkich możliwości; – przedstawia propozycje działań mających na celu zniwelowanie różnic w poziomie życia ludnościIndii.
<p>6. Bliski Wschód – różnorodność kulturowa i konflikty zbrojne (1.6)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>Bliski Wschód</i>, określa jego granice, wskazuje ten region na mapie; – wymienia cechy środowiska przyrodniczego Bliskiego Wschodu; – podaje przyczyny i konsekwencje konfliktówna Bliskim Wschodzie; – wyjaśnia pojęcie: <i>uchodźca</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy klimatu podzwrotnikowego suchego i zwrotnikowego suchego, wskazuje obszarzych występowań; – podaje charakterystyczne cechy wód powierzchniowych regionu; – charakteryzuje ludność Bliskiego Wschodu; – wymienia tereny sporne na Bliskim Wschodzie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia państwa Bliskiego Wschodu, wskazuje je na mapie; – opisuje konflikt izraelsko-palestyński; – określa, czym jest tzw. Państwo Islamskie; – przedstawia sytuację uchodźców z krajów Bliskiego Wschodu; – wyjaśnia pojęcie: <i>arabska wiosna</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia podstawowe założenia islamu, chrześcijaństwa i judaizmu; – wyjaśnia, w jaki sposób warunki przyrodnicze wpływają na militarne znaczenie wybranych części Bliskiego Wschodu; – na podstawie dostępnych źródeł omawia konflikty na Bliskim Wschodzie; – omawia sytuację Kurdów. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje sytuację kobietw krajach Bliskiego Wschodu; – analizuje związek między konfliktami na Bliskim Wschodzie a kryzysem migracyjnym w Europie.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
7. Zasoby ropy naftowej i rozwój gospodarczy Bliskiego Wschodu(1.7)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje, do jakiej grupy surowców należy ropa naftowa, wymienia przykłady zastosowań ropy naftowej; – określa położenie geograficzne Zatoki Perskiej; – podaje przykłady inwestycji dzięki dochodom ze sprzedaży ropy naftowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia obszary występowania ropy naftowej na Bliskim Wschodzie i państwa o największych zasobach ropy naftowej na świecie; – podaje przykłady wskaźników służących do porównania rozwoju gospodarczego i społecznego państw. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje nazwy państw leżących w rejonie Zatoki Perskiej, określa ich położenie na mapie; – wymienia państwa o największym wydobyciu ropy naftowej na świecie; – omawia rolę OPEC, wymienia przykłady państw wchodzących w skład tej organizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje Arabię Saudyjską jako przykład naftowego giganta; – podaje kryteria potrzebne do wyliczenia wskaźnika HDI; – wyjaśnia pojęcie: <i>embargo</i>; – porównuje poziom gospodarczy i poziom życia ludności wybranych krajów Bliskiego Wschodu. 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie mapy wskaźnika HDI na świecie charakteryzuje poziom rozwoju ludności w wybranych państwach; – przedstawia propozycje działań pozwalających utrzymać wysoki poziom rozwoju gospodarczego państwom wydobywającym ropę naftową po jej wyczerpaniu.
8. Podsumowanie działu 1	Wiadomości i umiejętności z lekcji 1–7				

Dział 2. Afryka – wybrane zagadnienia

9. Położenie Afryki i jego wpływ na klimat kontynentu(2.1)	<ul style="list-style-type: none"> – określa położenie geograficzne Afryki; – wymienia nazwę najwyższego szczytu kontynentu, podaje przykłady rzek i jezior; – wyjaśnia pojęcia: <i>pasat</i>, <i>deszcz zenitalny</i>; – wymienia typy klimatów występujących w Afryce, wskazuje na mapie miejsca ich występowania; – podaje czynniki kształtujące klimat Afryki. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje linię brzegową Afryki; – wymienia cechy ukształtowania powierzchni kontynentu; – charakteryzuje czynniki kształtujące klimat Afryki; – oblicza wartość temperatury na określonej wysokości. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia mechanizm powstawania pasatów; – na podstawie klimatogramów opisuje klimat Afryki; – omawia rozkład wyżów i niżów barycznych w strefie międzyzwrotnikowej; – charakteryzuje środowisko przyrodnicze Afryki. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia cyrkulację powietrza w strefie międzyzwrotnikowej; – omawia wpływ prądów morskich na klimat Afryki; – wyjaśnia, jak powstały Wielkie Rowy Afrykańskie. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje zależność między cyrkulacją powietrza a wielkością opadów w Afryce; – zaznacza na mapie konturowej wskazane obiekty geograficzne (oceany, morza, zatoki, wyspy, półwyspy, krainy geograficzne, rzeki, jeziora Afryki).
10. Strefowość klimatyczno-roślinno-glebową Afryce (2.2)	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia strefy klimatyczno-roślinno-glebowe Afryki, wskazuje na mapie miejsca ich występowania; – wyjaśnia, dlaczego Afryka jest kontynentem o wyraźnej strefowości klimatyczno-roślinno-glebowej; – wyjaśnia pojęcia: <i>wilgotny las równikowy</i>, <i>sawanna</i>, <i>pustynia</i>, <i>makia</i>, <i>rzeka okresowa</i>, <i>rzeka epizodyczna</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje klimat stref klimatycznych Afryki na podstawie klimatogramów; – wymienia strefy roślinne Afryki; – podaje typy gleb występujących w Afryce; – wymienia czynniki atmosferyczne wpływające na zróżnicowanie krajobrazów Afryki. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje strefy klimatyczno-roślinno-glebowe Afryki; – wskazuje obszary z dostatecznymi oraz bardzo dużymi sumami opadów atmosferycznych, a także obszary suche; – charakteryzuje wody powierzchniowe Afryki. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje mapy klimatyczne, glebowe i roślinne Afryki; – podaje przykłady strefowości klimatyczno-roślinno-glebowej; – wyjaśnia pojęcie: <i>las namorzynowy</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje związek między klimatem, roślinnością a glebami i omawia ich wpływ na kształtowanie krajobrazu; – wskazuje, jaki wpływ na rozwój rolnictwa mają sumy opadów w różnych regionach Afryki.

<p>11. Zróżnicowanie rolnictwa w Afryce (2.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>kolonializm, pustynnienie</i>; – wymienia czynniki utrudniające rozwój gospodarczy państw Afryki; – odróżnia rolnictwo żarowo-odłogowe od plantacyjnego; – podaje przykłady roślin uprawianych w Afryce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki decydujące o rozwoju rolnictwa Afryki; – wymienia skutki gospodarowania ziemią w rolnictwie żarowo-odłogowym i plantacyjnym; – podaje przyczyny pustynnienia Sahelu, wskazuje ten region na mapie; – wymienia cechy rolnictwa tradycyjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje warunki naturalne i formy gospodarowania w strefie Sahelu; – charakteryzuje warunki naturalne i formy gospodarowania w Afryce Zachodniej; – wyjaśnia pojęcie: <i>degradacja gleby</i> i tłumaczy, na czym polega ten proces; – przedstawia działania służące rozwojowi nowoczesnego rolnictwa w Afryce. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje warunki przyrodnicze i wykorzystanie gospodarcze strefy Sahelu Afryki Zachodniej; – przedstawia możliwe działania na rzecz zatrzymania i odwrócenia procesu pustynnienia w strefie Sahelu. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia wpływ kolonializmu na sytuację gospodarczą i społeczną państw Afryki; – wyjaśnia, dlaczego Afryka jest kontynentem bardzo różnorodnym pod względem przyrodniczym, kulturowymi gospodarczym; – wymienia przykłady działań, które mogą służyć rozwojowi rolnictwa w Afryce.
<p>12. Przyczyny i skutki niedożywienia ludności Afryki na przykładzie Etiopii (2.4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje położenie geograficzne Etiopii; – wyjaśnia pojęcia: <i>głód, głód utajony, niedożywienie</i>; – wymienia przyczyny głodu w Afryce; – wymienia skutki głodu. 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie mapy wymienia państwa Afryki cechujące się wysokim wskaźnikiem głodu; – wymienia naturalne i społeczno-gospodarcze przyczyny głodu w Etiopii. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady działań mających na celu likwidowanie przyczyn głodu w Afryce; – wyjaśnia, czym zajmujesz się FAO. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego materialna pomoc humanitarna jest nieefektywna; – omawia rolę misji w rozwiązywaniu problemu głodu w Afryce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje zależność między warunkami przyrodniczymi a występowaniem głodu w innych niż Etiopia krajach Afryki.
<p>13. Przyczyny i skutki rozwoju turystyki na przykładzie Kenii (2.5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje położenie geograficzne Kenii; – wyjaśnia, dlaczego w Kenii rozwinęła się turystyka; – wymienia czynniki utrudniające rozwój turystyki w Kenii. 	<ul style="list-style-type: none"> – określa, w której strefie klimatycznej i krajobrazowej znajduje się Kenia; – charakteryzuje walory przyrodnicze i kulturowe Kenii; – wyjaśnia pojęcia: <i>turystyka masowa, turystyka zrównoważona</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje klimat Kenii; – podaje przykłady parków narodowych Kenii i ich atrakcje; – wymienia działania podejmowane na rzecz rozwoju turystyki w Kenii. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje ruch turystyczny w Kenii na podstawie danych statystycznych; – przedstawia korzyści i zagrożenia związane z rozwojem turystyki. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie znaczenie dla wzrostu gospodarczego Kenii ma rozwój turystyki; – proponuje miejsca w Kenii, w których warto spędzić wakacje.
<p>14. Rozwój tradycyjnej i nowoczesnej gospodarki w Afryce (2.6)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie map podaje przykłady państw o najniższej i najwyższej wartości PKB na osobę oraz wskaźniku HDI; – wymienia przyczyny zróżnicowania gospodarczego krajów Afryki; – na podstawie map wymienia główne cechy gospodarki wybranych państw afrykańskich. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przyczyny niskiej efektywności rolnictwa w wielu krajach Afryki; – wymienia cechy poszczególnych sektorów gospodarki państw Afryki; – podaje dziedziny gospodarki, które współcześnie intensywnie rozwijają się w państwach Afryki. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki sprzyjające rozwojowi gospodarki w państwach afrykańskich; – wymienia czynniki hamujące wzrost gospodarczy; – podaje przykłady produktów rolnych i głównych producentów wybranych towarów wśród państw afrykańskich; – na podstawie danych określa, jaką część towarów eksportowanych i importowanych stanowią towary przetworzone, a jaką – nieprzetworzone. 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie map i innych źródeł wiedzy charakteryzuje gospodarki wybranych państw Afryki i porównuje je między sobą; – porównuje wartość PKB na osobę i wskaźniki HDI państw Afryki z innymi państwami świata; – wyjaśnia, dlaczego oparcie gospodarki na eksporcie nieprzetworzonych surowców mineralnych wpływa niekorzystnie na rozwój państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę poszczególnych sektorów gospodarki w rozwoju RPA, Czadu, Kenii, Nigerii i innych państw Afryki; – wymienia organizacje zrzeszające kraje afrykańskie, podaje zakres ich działalności.
<p>15. Podsumowanie działu 2</p>	<p>Wiadomości i umiejętności z lekcji 9–14</p>				

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 3. Ameryka – wybrane zagadnienia					
16. Środowisko przyrodnicze Ameryki (3.1)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>Ameryka, Nowy Świat, Ameryka Środkowa, rozciągłość południkowa, pampa, preria</i>; – wymienia nazwy mórz i oceanów oblewających Amerykę Północną i Amerykę Południową; – wymienia na podstawie mapy nazwy geograficznych punktów Ameryki; – podaje główne cechy ukształtowania powierzchni Ameryki; – podaje nazwy najwyższych szczytów, najdłuższych rzek, największych jezior Ameryki. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia podział Ameryki i wskazuje wymienione regiony na mapie; – opisuje położenie geograficzne Ameryki; – wskazuje na mapie skrajne punkty Ameryki i określa ich współrzędne geograficzne; – wymienia skutki dużej rozciągłości południkowej Ameryki; – wyjaśnia, na czym polega południkowy układ rzeźby terenu Ameryki; – wskazuje na mapie Ameryki miejsca aktywnosejsmicznie. 	<ul style="list-style-type: none"> – oblicza rozciągłość południkową Ameryki w stopniach i kilometrach; – charakteryzuje środowisko przyrodnicze Ameryki (ukształtowanie powierzchni, wody, roślinność); – wskazuje na mapie charakterystyczne dla Ameryki Północnej i Ameryki Południowej rzeki, jeziora, góry, wyżyny, niziny, depresje i pustynie; – opisuje układ głównych krain geograficznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zależność między przebiegiem granic płyt tektonicznych ukształtowaniem powierzchni Ameryki oraz występowaniem wulkanów i trzęsień ziemi; – analizuje, jak układ głównych krain geograficznych wpływa na klimat, w tym opisuje, na czym polega rola gór jako bariery uniemożliwiającej swobodny przepływ mas powietrza; – porównuje środowisko przyrodnicze Ameryki Północnej i Ameryki Południowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje zależność między rozciągłością południkową ukształtowaniem powierzchni a wybranymi elementami środowiska przyrodniczego Ameryki; – zaznacza na mapie konturowej charakterystyczne dla Ameryki Północnej i Ameryki Południowej obiekty geograficzne (góry, wyżyny, niziny, depresje, pustynie, rzeki, jeziora).
17. Klimat Ameryki i jego wpływ na zasięg upraw i lasów (3.2)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>tornado, cyklon tropikalny</i>; – wymienia czynniki kształtujące klimat Ameryki; – odczytuje dane z wykresów klimatycznych; – obszary przykłady prądów morskich opływających wybrzeża Ameryki; – wskazuje na mapie granicę występowania lasów w Kanadzie; – wskazuje na mapie regiony występowania tornad i cyklonów tropikalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>Aleja Tornad, skala F, skala Saffira-Simpsona</i>; – wymienia strefy klimatyczne Ameryki i wskazuje na mapie obszary ich występowania; – wyjaśnia, jak poszczególne czynniki klimatotwórcze wpływają na klimat Ameryki; – wymienia czynniki przyrodnicze wpływające na przesunięcie granicy lasów w Kanadzie; – podaje cechy rolnictwa Kanady; – omawia przyczyny powstawania tornad i cyklonów tropikalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia czynniki kształtujące klimat Ameryki; – wyjaśnia wpływ prądów morskich na przebieg północnej granicy lasów upraw w Kanadzie; – podaje przyczyny przekształcenia większości preri w obszary rolnicze; – wyjaśnia mechanizm powstawania tornad i cyklonów tropikalnych; – przedstawia konsekwencje katastrofalnych zjawisk przyrodniczych w Ameryce. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia wpływ ośrodków barycznych na pogodę w Kanadzie latem i zimą; – wyjaśnia przyczyny różnic przebiegu północnej granicy lasów i upraw między wschodnią a zachodnią częścią Kanady; – omawia zależność między warunkami przyrodniczymi a gospodarką Kanady; – wskazuje obszar występowania cyklonów tropikalnych na kuli ziemskiej; – wymienia nazwy cyklonów tropikalnych w różnych częściach świata. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje związek między klimatem a północną granicą występowania lasów i upraw w Kanadzie; – analizuje skalę zagrożeń meteorologicznych w Ameryce Północnej.

<p>18. Amazonia – gospodarka i ekologia (3.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – podaje obszary występowania wilgotnych lasów równikowych; – wyjaśnia pojęcia: <i>dorzecze, system rzeczny</i>; – określa położenie geograficzne Amazonii; – opisuje warunki życia rdzennej ludności Amazonii; – wyjaśnia pojęcie: <i>wylesianie (deforestacja)</i>; – wymienia przyczyny wylesiania Amazonii; – podaje przykłady korzyści gospodarczych i przykłady negatywnych skutków wynikających z wylesiania Amazonii. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje klimat Amazonii na podstawie wykresu klimatycznego; – omawia cechy środowiska lasów równikowych, w tym faunę i florę; – wymienia zasoby przyrodnicze Amazonii; – omawia gospodarcze wykorzystanie Amazonii; – wymienia problemy rdzennej ludności Amazonii; – wymienia i omawia skutki wylesiania Amazonii. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cechy środowiska przyrodniczego Amazonii; – przedstawia dowody o brzoźności Amazonii; – omawia ekologiczne skutki wylesiania Amazonii; – podaje przykłady działań zapewniających zrównoważone wykorzystanie gospodarcze Amazonii. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje dowody na wyjątkowość świata przyrody Amazonii; – przedstawia zestawienie zysków i strat (bilans) gospodarczego wykorzystania Amazonii. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia działania mające na celu ochronę walorów przyrodniczych Amazonii; – przedstawia własne propozycje działań służących poprawie warunków życia rdzennej ludności.
<p>19. Sytuacja rdzennej ludności Ameryki i cechy wielkich miast (3.4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>asymilacja, urbanizacja, megalopolis, slumsy, fawela</i>; – podaje przykłady współczesnych problemów rdzennych społeczności Ameryki; – wymienia cechy megalopolis na przykładzie megalopolis BosWash; – podaje przykłady wielkich miast Ameryki, wskazuje je na mapie; – wymienia przyczyny powstawania slumsów (faweli). 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia kierunki napływu ludności na teren Ameryki; – wymienia przyczyny zanikania kultury pierwotnej; – wyjaśnia pojęcie: <i>urbanizacja</i>; – wyjaśnia, czym jest wskaźnik urbanizacji; – przedstawia proces powstawania megalopolis; – opisuje warunki życia w faweli. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje proces zasiedlania Ameryki; – charakteryzuje warunki życia rdzennej ludności Ameryki przed przybyciem Europejczyków i w trakcie kolonizacji; – opisuje skutki zanikania kultur pierwotnych; – podaje różnice między aglomeracją a megalopolis. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje sytuację rdzennej ludności, wskazuje jej udział we współczesnych społeczeństwach Ameryki, wymienia jej problemy; – wymienia przykłady działań mających na celu pielęgnowanie tradycji i kultury ludów pierwotnych w Ameryce; – wyjaśnia, czym jest <i>Deklaracja praw ludów tubylczych ONZ</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje kultury prekolumbijskie; – proponuje własne rozwiązania służące poprawie sytuacji ludności mieszkającej w slumsach; – przedstawia swoje propozycje działań mających poprawić sytuację rdzennej ludności Ameryki.
<p>20. Rola Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej. Problem nadprodukcji żywności (3.5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: <i>PKB, PKB per capita (PKB na osobę)</i>; – korzysta z danych statystycznych, wskazuje w nich pozycję Stanów Zjednoczonych na świecie; – wymienia przyczyny sukcesu gospodarczego Stanów Zjednoczonych; – podaje przyczyny i konsekwencje marnotrawienia żywności; – wymienia sposoby zapobiegania marnowaniu żywności we własnym domu. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje argumenty potwierdzające fakt, że gospodarka Stanów Zjednoczonych należy do największych na świecie; – wymienia cechy rolnictwa Stanów Zjednoczonych; – wyjaśnia pojęcie: <i>gospodarstwo towarowe</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje wybrane wskaźniki rozwoju gospodarczego Stanów Zjednoczonych; – dzieli źródła sukcesu gospodarczego Stanów Zjednoczonych na przyrodnicze i pozaprzyrodnicze oraz je charakteryzuje. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje gospodarkę Stanów Zjednoczonych; – wyjaśnia pojęcia: <i>liberalizm gospodarczy, rośliny modyfikowane genetycznie</i>; – omawia konsekwencje marnotrawienia żywności z punktu widzenia ekonomicznego, ekologicznego i etycznego. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej na podstawie analizy danych statystycznych; – proponuje działania zapobiegające marnotrawieniu żywności w skali regionu lub państwa.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
21. Dolina Krzemowa jako przykład technopolii (3.6)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>technopolia, przemysł high-tech</i>; – określa położenie geograficzne Doliny Krzemowej; – podaje czynniki rozwoju technopolii; – wymienia towary lub usługi, które powstały w Dolinie Krzemowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>gospodarka oparta na wiedzy (GOW), park naukowo-technologiczny, przedsiębiorstwo start-up</i>; – wymienia czynniki, które umożliwiły rozwój Doliny Krzemowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia proces rozwoju Doliny Krzemowej; – podaje przykłady przedsiębiorstw z Doliny Krzemowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje etapy funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorstw technopolii; – podaje przykłady wpływu technopolii na gospodarke życie ludności. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ przemysłu nowoczesnych technologii na rozwój gospodarki Stanów Zjednoczonych; – ocenia możliwość powstania technopolii w Polsce.
22. Podsumowanie działu 3	Wiadomości i umiejętności z lekcji 16–21				
Dział 4. Australia i Oceania – wybrane zagadnienia. Obszary okołobiegunowe					
23. Australii i Oceania – środowisko przyrodnicze (4.1)	<ul style="list-style-type: none"> – określa położenie geograficzne Australii i Oceanii; – wymienia nazwy: najwyższego szczytu, najdłuższej rzeki, największego jeziora Australii wraz z Oceanią; – wymienia nazwy: najwyższego szczytu najdłuższej rzeki, największego jeziora Australii; – odczytuje dane z wykresów klimatycznych; – wyjaśnia pojęcia: <i>rzeka epizodyczna, studnia artezyjska, endemit, basen artezyjski</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ukształtowanie powierzchni Australii; – wymienia pustynie Australii wskazuje je na mapie; – wymienia strefy klimatyczne w Australii; – charakteryzuje wody powierzchniowe Australii; – podaje przykłady endemitów w Australii; – wyjaśnia, jak powstała Wielka Rafa Korallowa, wskazuje ją na mapie. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia podział Oceanii; – wyjaśnia, w jaki sposób powstają wyspy; – charakteryzuje klimat Australii na podstawie wykresów klimatycznych; – omawia zasoby wód artezyjskich i rolę w gospodarce Australii; – wyjaśnia, jak pozyskuje się wodę ze studni artezyjskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki kształtujące klimat Australii, omawia ich wpływ na klimat; – podaje cechy, które odróżniają Australię od innych kontynentów; – wyjaśnia przyczyny różnic między sumami opadów na wschodnim i zachodnim wybrzeżu Australii. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jak powstają atole laguna; – omawia wpływ klimatu na zasoby wodne Australii.
24. Australia – rozmieszczenie ludności i cechy gospodarki (4.2)	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia największe miasta Australii i wskazuje je na mapie; – pokazuje na mapie miejsca o małej i dużej gęstości zaludnienia; – podaje główne cechy gospodarki Australii; – wymienia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego Australii. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia proces zasiedlania Australii; – opisuje ludność Australii; – przedstawia strukturę użytkowania ziemi; – wymienia cechy rolnictwa oraz wymienia cechy przemysłu Australii. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia sytuację Aborygenów przed przybyciem Europejczyków w trakcie kolonizacji; – omawia uwarunkowania przyrodnicze rozwoju rolnictwa; – podaje zasoby mineralne Australii; – omawia rolę usług w gospodarce Australii. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności; – na podstawie map tematycznych charakteryzuje gospodarkę Australii; – omawia handel zagraniczny Australii. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje związek pomiędzy warunkami naturalnymi a rozmieszczeniem ludności; – wykazuje związek między warunkami przyrodniczymi a gospodarką Australii.

<p>25. Środowisko przyrodnicze Arktyki i Antarktyki (4.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>Arktyka, Antarktyka, lądolód, nunatak</i>; – określa położenie geograficzne Arktyki, Antarktydy i Antarktyki; – wymienia główne cechy środowiska przyrodniczego Arktyki i Antarktyki; – podaje przykłady roślin i zwierząt Arktyki i Antarktyki. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyznacza na mapie granice Arktyki, Antarktydy i Antarktyki; – opisuje krajobraz Arktyki i Antarktydy; – na podstawie klimatogramów opisuje klimat Arktyki i Antarktyki. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny występowania specyficznych warunków środowiska przyrodniczego na obszarach okołobiegunowych; – podaje status międzynarodowy Antarktydy określony w Układzie Antarktycznym; – wymienia rdzennych mieszkańców Arktyki. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje cechy środowiska przyrodniczego Arktyki i Antarktyki; – wyjaśnia przyczyny występowania specyficznych warunków środowiska przyrodniczego na obszarach okołobiegunowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zależność między wysokością górowania Słońca nad widnokreśłem a długością trwania dnia i nocy na obszarach okołobiegunowych; – przedstawia historię odkryć polarnych.
<p>26. Badania naukowe w Arktyce i Antarktyce. Warunki życia w stacji polarnej (4.4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia jedną polską stację badawczą funkcjonującą w Arktyce lub Antarktyce; – podaje przyczyny zainteresowania człowieka obszarami polarnymi; – opisuje warunki życia w stacji badawczej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia rodzaje badań prowadzonych w stacjach polarnych; – wskazuje cele współczesnych badań w Arktyce i Antarktyce; – wymienia nazwiska Polaków badających obszary polarne. 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia uwarunkowania prawne dotyczące prowadzenia badań naukowych w Arktyce i Antarktyce; – wymienia polskie stacje badawcze w Arktyce i Antarktyce, wskazuje ich położenie na mapie; – wskazuje na mapie kilka stacji polarnych w Arktyce i Antarktyce nienależących do Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cele badań aktualnie prowadzonych w wybranych stacjach polarnych; – opisuje osiągnięcia Polaków w historii badań na obszarach polarnych; – wymienia nazwiska znanych badaczy niebędących Polakami; – porównuje warunki życia w stacjach polarnych w Arktyce i Antarktyce. 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje konieczność prowadzenia badań w obszarach polarnych; – prezentuje samodzielnie zebrane dane, które świadczą o tym, że środowisko obszarów okołobiegunowych jest wrażliwe na zmiany klimatu; – ocenia znaczenie badań polarnych dla gospodarki nauki.
<p>27. Podsumowanie działu 4</p>	<p>Wiadomości i umiejętności z lekcji 23–26</p>				